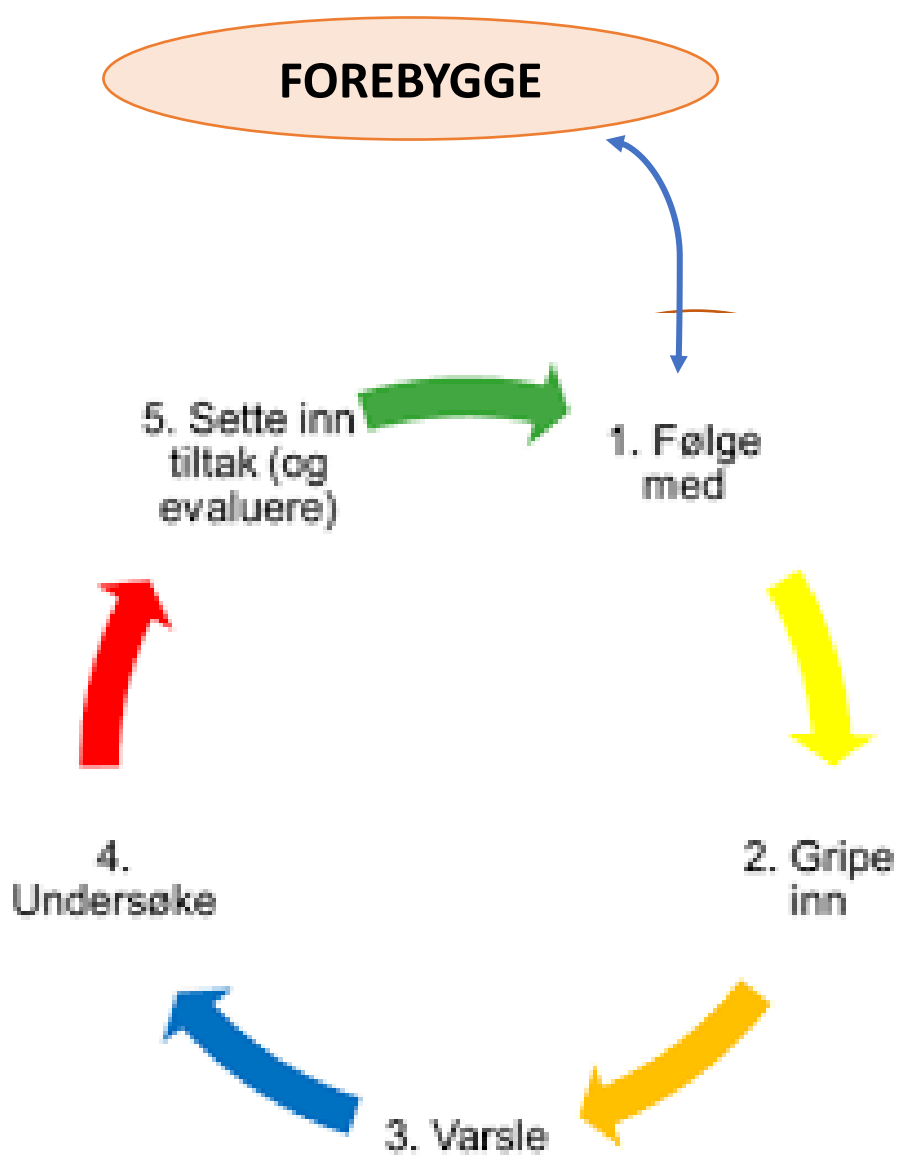

TRYGT- OG GODT I BARNEHAGEN

Barns rett til et godt psykososialt barnehagemiljø

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0	KAPITTEL 8 I BARNEHAGELOVEN – PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ	3
2.0	NULLTOLERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID § 41	3
2.1	En felles forståelse for nulltoleranse for krenkelser	4
2.1.1	Krenkelse eller konflikt?	4
2.1.2	Beskrivelse av krenkelse	4
2.1.3	Forebygging av krenkelser	5
2.1.4	Hva kan vi gjøre i praksis?	5
2.2	Intern rutine for forebygging av mobbing og krenkende atferd i barnehagen	6
3.0	AKTIVITETSPLIKT § 42 –sikre at barna har et trygt- og godt psykososialt barnehagemiljø	7
3.1	Aktivitetsplan for trygt- og godt barnehagemiljø	8
	Steg 1 – Mottatt varsel om bekymring	8
	Steg 2 – Undersøkelser	8
	Steg 3 – Møte før iverksetting av tiltak	9
	Steg 4 – Evalueringmøte	9
	Steg 5 – Lukke sak	10
	Steg 6 – Oppfølgingsarbeid etter saken er lukket	10
3.3	Ansvarsfordeling når aktivitetsplikten aktiveres	11
3.4	Dokumentasjonsplikten	11
3.5	Tiltak rundt barn som mobber og blir mobbet	11
4.0	SKJERPET AKTIVITETSPLIKT § 43 - hvis en som arbeider i barnehagen, krenker et barn	13
4.1	Rask saksbehandling, men forsvarlig prosess	13
4.1	Rutiner og dokumentasjon av skjerpet aktivitetsplikt	13
VEDLEGG 1 – 5 FORELDRETIPS OM VENNSKAP		14
LITTERATUR/MATERIELL		15

1.0 KAPITTEL 8 I BARNEHAGELOVEN – PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

Kapittel VIII (8) i barnehageloven innførte nulltoleranse mot mobbing og andre krenkelser i barnehagen fra 01.01.21. Barnehageloven om psykososialt barnehagemiljø inneholder disse paragrafene:

- Nulltoleranse og forebyggende arbeid § 41
- Aktivitetsplan for trygt- og godt barnehagemiljø § 42
- Skjerpet aktivitetsplikt § 43

Barn skal ha det trygt- og godt i barnehagen og har rett på et godt psykososialt barnehagemiljø. Et godt psykososialt miljø er grunnleggende og avgjørende for barns trivsel, helse og læring, og vil bidra til å forebygge krenkelser og mobbing. Denne loven om psykososialt barnehagemiljø skal sikre gode handlingsstrategier for forebygging, håndtering, stoppe og følge opp barn som opplever utrygt psykososialt barnehagemiljø. Lov og regelverk definerer ansattes ansvar for et godt psykososialt barnehagemiljø.

Alle som arbeider i barnehagen har plikt til å melde fra til barnehagens avdelingsleder dersom de får mistanke om, eller kjennskap til, at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen og blir utsatt for krenkelser.

Hvordan oppdage at et barn ikke har det bra?

- Gjennom å snakke med barna i uformelle og systematiske barnesamtaler
- Daglige observasjoner
- Ansatte ser noe eller fanger opp noe i samtaler med andre barn
- Foreldre som melder fra at det har skjedd noe i barnehagen eller at barnet forteller noe hjemme
- Barn som forteller om noe som har skjedd
- Endringer i atferd hos barn eller i barnehagegruppa

2.0 NULLTOLERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID § 41

§ 41, nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Forebyggende faktorer:

- Felles ansvar og trygg kommunikasjon. Snakk om det!
- Gode planer og handlingskompetanse sikrer likhet og trygghet. Vis handlingskraft
- Alle har behov for å oppleve at de blir sett og hørt i en sårbar situasjon, barn som voksne
- Hvert enkelt barn skal oppleve at det er betydningsfullt og viktig for fellesskapet.

- Hvert enkelt barn skal være inkludert i små og større lekefellesskap.

2.1 En felles forståelse for nulltoleranse for krenkelser

Nulltoleranse handler om at barnehagen ikke skal godta krenkelser som utestenging, mobbing, vold diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike handlinger.

Nulltoleranse handler også om at barnehagen må arbeide forebyggende for å *unngå* at barn opplever å ikke ha et trygt og godt barnehagemiljø. Dette må barnehagen gjøre ved å kontinuerlig arbeide for å *fremme* helsen, trivselen, leken og læringen til alle barna.

Kravet til nulltoleranse handler om personalets funksjon, og ikke barnas utfoldelse.

2.1.1 Krenkelse eller konflikt?

Nulltoleranse skal ikke forstås slik at barn for eksempel ikke skal ha konflikter. Konflikter er en del av livet. Ved å inngå i konflikter blir barn gitt mulighet til å få trene på å løse konflikter og håndtere følelser. Det er erfaringer som er nødvendige i forbindelse med livsmestring og helse.

Nulltoleransen er knyttet til krenkelser, men det finnes ingen tydelig fasit på grenseoppgangen mellom krenkelser og konflikter. Det som kan synes som en konflikt i ett tilfelle, kan framstå mer som en krenkelse i ett annet, fordi konteksten aldri er lik. Barn er ulike, og barns opplevelser kan være ulike selv om situasjonen framstår som noenlunde lik. Å avgjøre om det dreier seg om konflikt eller krenkelse vil stille krav til personalets faglige kunnskap, skjønn og vurderinger.

Det som er viktig i arbeidet med å forebygge at barn opplever å ikke ha et trygt og godt barnehagemiljø, er at barn får hjelp og støtte når de står fast i disse prosessene.

2.1.2 Beskrivelse av krenkelse

Krenkelse er et begrep som betyr å ydmyke eller å såre noen. Krenkelse vil si alle former for negative engangshendelser/-handling. Når det blir repetert gå det over til mobbing (jf. Pål Roland) Pål Roland sier at en av de viktigste faktorene for å forebygge mobbing er å jobbe for å få vekk krenkelser som skjer. Mange av de krenkelser som skjer i barnehagen skjer i overgangssituasjoner. Det er derfor viktig å jobbe spesielt med å få til gode overganger.

Eksempler på fysisk krenkelser / direkte krenkelser

Lettest å oppdage:

- Slå, dytte, knuffe, klore, lugge, blåmerker
- Istykkerrevne klær, ødelegge og gjemme ting for hverandre
- Lukke døren rett foran noen
- Springe vekk fra
- Gjemme seg for noen

Eksempler på psykisk og stille krenkelse/ indirekte krenkelse

Den vanligste formen, men også vanskeligst å oppdage fordi den skjer i det skjulte:

- Utestenging
- Ikke hilse, ignorere/taushet, overse/betraktes som luft
- Mimikk og kroppsspråk (vende ryggen til, steinansikt, sukking, grimaser, himle med øynene)
- Ikke spørre om å være med, ikke inkludere
- Manglende anerkjennelse, bekreftelse og ros

Eksempler på verbal krenkelse

Lettere å oppdage enn den psykiske, men ikke alltid:

- Erting, bli ledd av
- Ekle ting kan sies i det stille, gjerne bak de voksnes rygg, hvisking
- Si stygge ting og sårende kommentarer
- Bruke ord/kallenavn/kalt dumme ting
- True og håne

Eksempel på hvordan voksne sin språkbruk kan oppleves som krenkende for barn:

- «Jeg bryr meg ikke om hvor lei deg du er. Gå dit og sett deg!»
- «Se på meg når jeg snakker til deg!»
- «Gjør som jeg sier ... ellers ...!»
- «Du er bare så .... Du er gammel nok til å vite bedre!»
- «Du er jammen en ordentlig skrikerunge!»
- «Ikke si noe som helst. Bare gå ut og tenk over hva du har gjort!»
- «Hvis ikke du rydder nå, så får du ikke .....!»
- «Hvis du ikke spiser opp maten din, så må du ...!»

Det er viktig å være klar over måten ett utsagn blir sagt på, vil ha mye å si for hvordan barnet opplever det som blir sagt.

2.1.3 Forebygging av krenkelser

Forebygging av krenkelser mer spesielt vil dreie seg om å arbeide for å unngå brudd på alle de sider ved barnehagemiljøet som er av særskilt betydning for barns rett til å høre til og være et likeverdig medlem av fellesskapet, samt barnets opplevelse av å ha det trygt og godt. Det vil være større fokus på de miljøfaktorene som er av direkte betydning for barns lek, vennskap og fellesskap.

2.1.4 Hva kan vi gjøre i praksis?

Operasjonalisert betyr dette at alle barn skal oppleve å være betydningsfulle og bli tatt hensyn til i lek, vennskap og andre former for fellesskap, og at de skal lære å ta vare på hverandre og få å hjelp og støtte i å håndtere utfordrende følelser og situasjoner. For å kunne fremme et slikt miljø, må de som arbeider i barnehagen forholde seg aktivt til barns prosesser. Det betyr at personalet må være til stede, følge med og gi støtte og veiledning der det trengs.

2.2 Intern rutine for forebygging av mobbing og krenkende atferd i barnehagen

TILTAK	ANSVAR	DATO
Hele barnehagen går igjennom handlingsplanen: Hva er et godt psykososialt barnehagemiljø? Hva er krenkende atferd? Barn-barn, barn-voksen. Hva er terskelen for å gripe inn og hva det innebærer? Når skal ledelsen varsles?	Virksomhetsleder og Avdelingsleder	En gang i året HMS- rutiner Planleggingsdag november.
Ansatte gjennomgår handlingsplanen og har samtaler om hva som karakteriseres som mobbing/krenkende adferd.	Avdelingsleder og ped.leder	Planleggingsdag november.
Analyse av barnegruppa. Bruk sjekklister: Barnas psykososiale barnehagemiljø Ved varsel om krenkelse.	Avdelingsleder og ped.leder.	Planleggingsdag november
Informasjon til foreldre I SU	Avdelingsleder og ped.leder	Ved oppstart av nytt barnehageår/Foreldremøte høsten
Opplæring og informasjon til alle nyansatte, Handlingsplan for psykososialt barnehagemiljø	Avdelingsleder	Ved ansettelse
Vikarinformasjon – ved bruk av den samme vikar.	Avdelingsleder	Ved behov
Virksomheten setter og evaluerer klare og forståelige grenser for akseptabel oppførsel.	Avdelingsleder og ped.leder	Ved behov og ved gjennomgang av handlingsplanen hvert år.
Evaluerer av det psykososiale miljøet - evaluere handlingsplanen	Virksomhetsleder og Avdelingsleder	Juni hvert år
	Alle	Kontinuerlig sikrer gjennom periodeplanen
Hvis foreldre gir tilbakemelding/ er bekymret for at barnet mistrives i barnehagen skal det tas på alvor	Alle ansatte Pedagogisk leder Avdelings leder	Kontinuerlig Aktivitetsplanen iverksettes.
Hvis personalet ser at et barn ikke trives/blir mobbet/ plaget gripes det inn umiddelbart	Alle ansatte	Kontinuerlig. Aktivitetsplanen iverksettes.
Gjennomføre barnesamtaler når barnet ikke har et trygt- og godt barnehagemiljø- gjøres i uformell lekesituasjon, i forkant av foreldresamtaler, i forbindelse med aktivitetsplanen.	Samtalen utføres av en voksen barnet er trygt på og på et trygt sted.	Barnesamtaler gjennomføres når barnet føler seg utrygg, personalet har gjort observasjoner varsling fra foreldre. Skolestartere før overføringssamtaler.
Foreldreundersøkelsen og medarbeiderundersøkelsen	Virksomhetsleder	1 gang pr.år
Plan for overganger internt og overgang til skole evalueres.	Virksomhetsleder	1 gang pr.år

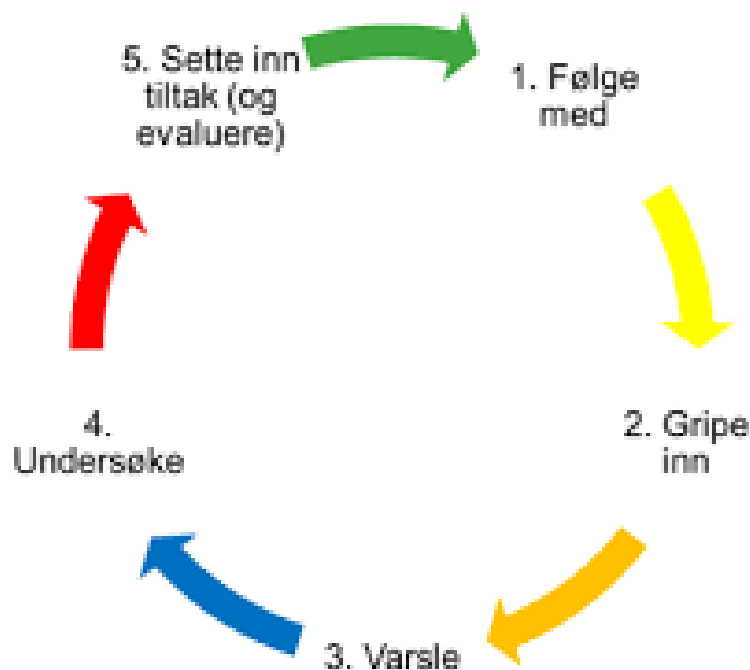
3.0 AKTIVITETSPLIKT § 42 –sikre at barna har et trygt- og godt psykososialt barnehagemiljø

Barnehagene har aktivitetsplikt som krever at man følger med på hvordan barna har det, griper inn, varsler, undersøker og setter inn tiltak når barn, personalet eller foresatte har mistanke om at ett eller flere barn ikke har det bra i barnehagen. Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barns trivsel, helse og læring. Et godt samarbeid mellom barnehagen og foreldrene er viktig for det psykososiale miljøet i barnehagen.

§ 42, aktivitetsplikt

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens avdelingsleder dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt- og godt barnehagemiljø. Virksomhetsleder skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt- og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt- og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt- og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

3.1 Aktivitetsplan for trygt- og godt barnehagemiljø

Planen gjelder:	
Barnehage/avdeling:	
Pedagogisk leder:	
Avdelingsleder:	

Steg 1 – Mottatt varsel om bekymring

Dato for mottatt varsel:	
Mottaker:	
Bakgrunn for bekymring: <ul style="list-style-type: none"> • Barnehagens observasjon • Utsagn fra barn • Henvendelse fra foreldre • Annet (utdyp) 	
Hva handler bekymringen om - beskriv:	

Steg 2 – Undersøkelser

Barnehagen foretar nødvendige undersøkelser. Dette kan dreie seg om samtale med foreldre, samtale med barnet/barna, observasjoner el. annet. Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste jf. barnehageloven § 3, skal legges til grunn. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Hvilke undersøkelser har barnehagen gjort?	Avdelingen har
Hva har kommet frem i undersøkelsene?	
Er det nødvendig med ytterligere undersøkelser? Utdyp	

Steg 3 – Møte før iverksetting av tiltak

I dette møtet fremlegges denne aktivitetsplanen. Når enighet om tiltak, signerer partene som er tilstede, bakerst i dokumentet

Dato:	
Tilstede i møtet:	
Tiltak som iverksettes – (ved flere tiltak kan disse god nummereres)	
Beskrivelse av tiltak – hvordan skal dette gjøres i praksis:	
Begrunnelse for valg av tiltak – hvilke problemer skal tiltakene løse	
Mål for prosessen (beskriv gjerne ønsket situasjon)	
Når igangsettes tiltak – dato:	
Ansvarlig for tiltak:	
Dato for oppfølgingsmøte:	

Steg 4 – Evalueringsmøte

Dato:	
Tilstede i møtet:	
Har tiltak hatt ønsket effekt? Foresatte: Konkretiser hvordan tiltaket har hatt effekt. Opplever foreldre at problemet er avhjulpet?	
Har barnet, foresatte og barnehagen en felles opplevelse om at barnet har det trygt- og godt i barnehagen?	☐ Ja - gå til lukking av sak ☐ Nei – gå til neste punkt – nye tiltak*

*Hvis nei: Kopier steg 3 (boksen som omhandler tiltak) og sted 4 (boksen som omhandler evaluering). Gjentas til saken til lukkes.

Steg 5 – Lukke sak

Barnet, foresatte og barnehagen har en felles opplevelse av at barnet har det trygt og godt i barnehagen. Konkretiser fra alle parter.		
--	--	--

Dato og signatur

Signeres i første møte, ved enighet om tiltak.

Dato: _____

_____

Avdelingsleder

_____

Forelder/foresatte

Dato og signatur

Signeres når sak er avsluttet.

Dato: _____

_____

Avdelingsleder

_____

Forelder/foresatte

Steg 6 – Oppfølgingsarbeid etter saken er lukket

[Oppfølging etter mobbing | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](http://uis.no)

Avdelingsleder sjekker om alt fra saken er dokumentert og arkivert.	
Personalet evaluerer arbeidet sitt fra aktivitetsplanen. Hva var bra? Hvorfor? Hva bør forbedres? Hvorfor?	
Avdelingsleder evaluerer det psykososiale barnehagemiljø på avdelingen med personalet, gjennomfører barnesamtale og foreldresamtale.	

3.3 Ansvarsfordeling når aktivitetsplikten aktiveres

- Avdelingsleder er ansvarlig for at barnehagen håndterer og følger opp meldinger på en ansvarlig måte.
- Virksomhetsleder skal være orientert om hver sak, ha tilgang på dokumentasjon, kobler seg på saker ved behov, melder fra til barnehagesjef ved alvorlige tilfeller.
- Kommunen som barnehagemyndighet skal påse at barnehagene følger lovendringen gjennom godkjenning, veiledning og tilsyn.

3.4 Dokumentasjonsplikten

Barnehagen må til enhver tid ha en samlet oversikt over sakens dokumentasjon.

Dokumentasjonsmengden knyttet til en sak vil variere etter hvor kompleks saken er.

Barnehagen må sørge for at saken er tilstrekkelig dokumentert slik at saken kan følges fra mistanke/melding, via undersøkelsesfasen til sakens avslutning. Det er barnehagen som gjennom sin dokumentasjon i saker må vise at barnehagen har oppfylt sine forpliktelser i barnehagemiljø saker slik de fremgår av barnehagelovens §41.

Sakene er personsensitive, og dokumentasjon må derfor lagres i emnearkiv Public oppvekst og avdelingsleder er ansvarlig for dokumentasjon i barnehagemiljø saker. I saker med skjerpet aktivitetsplikt §43, skal saken dokumenteres i personalmappe i Public 360, og virksomhetsleder er ansvarlig for dokumentasjon.

3.5 Tiltak rundt barn som mobber og blir mobbet

NB:

Er det et utrygt miljø på avdelingen som er grobunn for krenkelser som utstenging fra lek, plaging, mobbing, vold eller diskriminering? Eller er det krenkelser som fører til et utrygt miljø?

Barn som mobber:	Barn som blir mobbet:
<p>Tydighet på uakseptabel atferd / ikke på person</p> <p>Styrk det barnet ER og gjør avstand fra det som det gjør – anerkjennende kommunikasjon</p> <p>Rett oppmerksomhet mot hvordan den andre har det, vær voksne som forklarer dersom det ikke er tydelig</p> <p>Forvent at barnet prøver å gjøre det godt igjen for eksempel med å gjøre positiv handling.</p> <p>Spille «Hei» spillet</p> <p>Forklare de andre barna at vi har null toleranse for uakseptabel atferd.</p> <p>Del i grupper og avgrens relasjonene i hverdagen der det er naturlig.</p> <p>Oppfordre foresatte til å snakke positivt om barnehagen.</p>	<p>Undersøke /observere om barnet er inkludert i hendelser</p> <p>Samtale på trivsel til barnet, hva som gjør han glad, trist lei (ta utgangspunkt i «hei» spillet sine spørsmål)</p> <p>Nærhet av voksen som er til stede inne og ute og støtter opp i leken.</p> <p>Bekreft positivt til barnet om det bekrefter at noen plager</p> <p>Øk status i gruppe, ta utgangspunkt i barnets interesse</p> <p>Spille «hei spillet» på avdelingen med de andre, utøvere og involverte.</p> <p>Styrk barnet selvbilde og tro på seg selv og kvalitetene sine – bekreft barnet for den han/hun er</p> <p>Del i grupper, avgrens relasjonene i hverdagen</p> <p>Oppfordre foresatte til å snakke positivt om barnehagen</p>

4.0 SKJERPET AKTIVITETSPLIKT § 43 - hvis en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

§ 43, skjerpet aktivitetsplikt

Dersom en som arbeider i barnehagen, får kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering skal vedkommende straks melde fra til barnehagens avdelingsleder. Avdelingsleder skal melde fra til virksomhetsleder, og virksomhetsleder til barnehagesjef.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at avdelingsleder i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

4.1 Rask saksbehandling, men forsvarlig prosess

Det er uakseptabelt at ansatte i barnehagene krenker barn. Slike krenkelser er grove brudd på tilliten barna, foreldrene og samfunnet skal ha til ansatte på barnehagen. Derfor stiller loven særlig skjerpede krav til både varsling og tempo i saker der ansatte krenker elever.

Kravet om at disse sakene skal håndteres raskt, må ikke gå på bekostning av en forsvarlig prosess. Dersom dere mistenker eller får vite at et barn opplever seg krenket av en ansatt, er dette alvorlig og skal undersøkes grundig. Her er det viktig å innhente god informasjon fra den som varsler om oppfatning av situasjonen, på samme måte som det er viktig å høre den ansatte.

4.1 Rutiner og dokumentasjon av skjerpet aktivitetsplikt

Barnehagen har interne rutiner for hvordan en skal gå frem dersom en som ansatt i barnehagen får kjennskap til at en annen ansatt krenker barn. Rutinene skal være skriftlige og kjente for alle som arbeider i barnehagen. Melding om krenkelse sendes som internt notat i Public 360 til barnehagesjef.

Det er ingen nedre grense for alvorlighetsgrad i krenkelser av barn. Alle saker skal undersøkes, og videre tiltak og oppfølging avgjøres ut fra funn og alvorlighetsgraden i saken. Hensikten med melding til barnehageeier i alle saker er å kvalitetssikre og samtidig sikre nødvendig bistand i undersøkelsesfasen og i eventuell oppfølging av ansatte når saken krever det.

Den ansatte skal få mulighet til å uttale seg når saken undersøkes. Hvis undersøkelser viser at mistanken var ubegrunnet, vil en melding ikke føre til inngripende tiltak fra verken barnehagen eller barnehageeier. Den ansatte skal likevel orienteres.

VEDLEGG 1 – 5 FORELDRETIPS OM VENNSKAP

5 FORELDRETIPS OM VENNSKAP

1. Snakk hyggelig hjemme!

Foreldre er barnas viktigste rollemodell. Hvordan vi snakker sammen hjemme, er med på å forme barnas oppfatning av hva som er greit og ikke greit. Når noe er vanskelig eller vondt, trøst og gi barnet ditt støtte. Forsøk å spørre og gå dypere for å forstå hva som egentlig har skjedd. Ikke snakk negativt om andre barn, om foreldrene deres, om læreren eller om skolen. Bekymringer bør heller tas opp direkte med barnehagen eller skolen, med foreldrekontakter eller FAU.

2. Lek på kryss og tvers!

Når et barn leker med andre barn i ulike grupperinger, får de lekeopplevelser som er med på å gi trygghet, mestring og læring. De får prøve nye måter å tenke på, være på og leke på, samtidig som flere barn får være med i leken. Vi voksne kan legge til rette for flere slike lekeopplevelser.

Alle barn har rett til å trives og føle tilhørighet. Barnehagen og skolen skal skape et godt miljø for lek og læring og legge til rette for godt samspill og vennskap. Her har alle voksne rundt barna et stort ansvar, som ansatt i skolen/barnehagen eller som forelder. I denne folderen får dere som foreldre/foresatte noen tips til hva dere kan gjøre for å bidra.

Det beste vi kan gjøre for barnas trivsel i barnehagen og på skolen, er å engasjere oss! Bli kjent med barna og de andre foreldrene, og finn på aktiviteter sammen. Snakk om hva som er greit og ikke greit å gjøre og si til andre – både ansikt til ansikt, på mobil og på nett. Snakk om hva dere sammen kan gjøre for å skape et godt miljø. Gi beskjed til læreren dersom du ser eller hører ting som tyder på at noen ikke har det bra.

BOKMÅL

3. Sørg for at alle blir invitert!

Det kan være vondt å ikke bli invitert i bursdag eller på fest. Vi voksne må sørge for at ingen faller utenfor. Inviter alle barna på avdelingen eller i klassen, alle jentene, alle guttene eller en annen inkluderende inndeling. Snakk om bursdagsregler på foreldremøtet. Hva skal til for at alle opplever å være inkludert? Hvordan kan dere foreldre samarbeide med barnehagen og skolen for å lykkes med dette? Det beste du kan gjøre for eget barn, er også å gjøre noe for andres barn.

4. Hjelp barna å være modige!

Det krever mot, trygghet og øvelse å stå imot utestenging, å invitere andre med i leken og å si fra hvis noen blir dårlig behandlet. Lær barnet ditt at det er viktig å ikke plage og ekskludere andre, og at det er like viktig å prøve å hjelpe eller si fra til en voksen hvis man ser at noe vondt skjer. Jo flere som gjør det, jo vanskeligere blir det å stenge noen ute eller plage andre.

5. Vær åpen, positiv og lyttende!

Det kan være vanskelig å fortelle til andre at ens eget barn er alene og trenger venner. Det kan også være vanskelig å være åpen om at eget barn plager eller stenger andre ute. Unngå å bruke ord som «mobber» og «mobbeoffer». Ofte er situasjonen mer uklart og komplisert enn vi først tror. Vis at du er åpen og forstår – da blir det lettere for andre å fortelle og for deg å hjelpe. Mobbing er handlingsmønstre som kan endres med støtte og hjelp fra voksne.

Mobbing og utestenging angår ikke bare de barna som er direkte involvert, men påvirker hele gruppa negativt. Derfor bør alle bry seg, uansett om det skjer i barnehagen, på skolen, i fritiden, på nett, i sosiale medier eller via mobil. Barna trenger vår hjelp for å forstå de alvorlige konsekvensene mobbing og utestenging kan ha. Vi må vise dem hvordan de kan møte hverandre med respekt, og lære dem å verdsette ulikheter. Barn er forskjellige, og det er bra!

LITTERATUR/MATERIELL

For de voksne:

- Kari Lamer: Sosial kompetanse. Teoribok, håndbok
- http://www.udir.no/upload/MMM/Kvello_vennskap.pdf
- <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/mobbing-i-barnehagen/>
- <http://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/>
- Myrna B. Shure: JEEP (jeg er en problemløser)
- Berit Bae: Det interessante i det alminnelige
- Reidar Pettersen: Mobbing i barnehagen
- Jesper Juul: Det kompetente barn
- Jesper Juul: Fra lydighet til ansvarlighet.
- Kari Pape: Fra ord til handling-fra handling til ord.
- Barne- og familiedepartementet: Hefte: Mobbing i barnehagen
- Mai Brit Helgesen: Mobbing i barnehagen
- Helle Høiby og Anja Trolle: Stopp ertingen.
- Pål Roland: Mobbeadferd
- Pål Roland: Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole
- Ingrid Lund: Det er jo bare barn, om barnehagebarn og mobbing
- Margreta Øhman: Innenfor og utenfor
- Podcast: Tidligvakt
- [Rollemodeller mot mobbing - materiell til foreldre - Redd Barna](#)

FOR BARNA:

- Tor Åge Bringsværd: Karsten liker å danse.
- Tor Åge Bringsværd: Ruffen- sjøormen som ikke kunne svømme.
- Tone Lie Bøttinger: Min storebror apen.
- Paul Leer Salvesen: Fy Fabian.
- Ann De Bode: Det er alltid meg de skal ta.
- Lena Klefeldt: Otto og Joppa
- Mats Wanblad: Lilleving.
- Ulf Nilsson: Den lille gutten og løven
- Per Christian Jersild: Hymir.
- Kari Saanum: Herr Alkabars nese.
- Gunn-Britt Sundstrøm: Guten i supermandrakten.
- Else Færden: den stygge drageungen.
- Birgitta Stenberg: Albert og udyret.
- Birgitta Stenberg: Hvem kan redde Albert Åberg.
- Ursula Kirchberg: Selim og Susanne.
- Egon Mathiesen: katten med de blå øynene.
- Mette Cecilie Newth: Lille Skrekk.

Annet materiell:

- Linda Palm, Lisa Sollenberg: Venner- ti store bøker - Basert på Barnekonvensjonen
- Linda Palm, Lisa Sollenberg: Ti små vennebøker Linda Palm
- Vennekort
- Kari Lamer: Du og jeg og Truls og Trine
- Steg for steg barnehage 4-6 år: InfoVest forlag
- Være sammen: Små barnspakke 2-3 år
- Være sammen: Grunnpakke 4-5 år
- Grønne tanker- glade barn: Inped
- Følelseskoppene
- Bussen
- LINK til livet materiellet (livsmestring i norske klasserom)

- Anna Fiske Følelsesbiblioteket
- Gledingsbøker
- Tips fra Trygg i Fjell TRYGG i FELLESSKAP-modellen (tryggifjell.no)
- Udir: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-tilrammeplanen/trivselsveil>